

486. Székesfehérvár, Palotai utca 92.

(KÖH 29144)

(Fejér megye) U, Kö

2010. októberben próbafeltárást végeztünk az 5376 hrsz.-ú telken, melyen 2 szelvényt nyitottunk. A rétegződéséből adódóan a metszeteken jól látható volt a felső felületi rétegtől lefelé, mintegy 40–50 cm mélységig az elbontott pincerész építési törmelékkel feltöltött rétegsora. A pinceszinttel megegyező mintegy 70 cm mélységtől középkori kettős V-metszetű árkok mélyültek az altalajba. Az ez alatt húzódó 90–120 cm mélységben a neolitikum időszakából származó egyhelyben lakásból adódó világosbarna-kávébarna színű réteg került elő. A réteg megbontása után a neolitikum ezen időszakára jellemző cölöpszerkezetes hosszú ház típusa, annak cölöplyukai bontakoztak ki. Az óvatos kézi bontás során sikerült megfogni az amúgy ritkaság számba menő ház padló szerkezetét is, annak tapasztott agyagpadlóját. A tapasztás melletti ÉÉK-i oldalon az oldalszelemeneket tartó cölöplyuk szerkezetek is előkerültek, bár a kis szelvények miatt rendszerbe nem foglalható módon. A tapasztott agyagpadló a ház típusrendszerét követve mind a két szelvényben jól megfogható volt, és valószínűleg az egész terület alatt tart.

A házszerkezethez tartozó, a településeken ritkán előforduló jelenség a neolitikus kút. Esetünkben a 2. szelvény D-i oldalán került elő, bontását a részlegesen megjelenő rétegvíz, talajvíz miatt, mintegy 2–3 m mélységben abba kellett hagyni. A kút kerámiaanyagában nagyméretű, fogóbütykös díszítésű hombárok oldaltöredékei, kisebb szürkésfekete simított felületű díszkerámia, valamint fényezett felületű, nyomokban vörös festett kerámatöredékek kerültek elő.

FÜLÖP GYULA

487. Székesfehérvár, Rác-szérűk

(KÖH 29166)

(Fejér megye) Ró

2010. október 21-én helyszíni szemlét végeztünk a beruházás alá eső területen, a topográfiából ismert lelőhelyen. Egyértelműen kiderült, hogy a Basa-ér két partján hosszan húzódó római kori településmaradványok találhatóak. A lelőhely bejárható volt, felszínéről kerámia, épületre utaló kő- és tegulamaradványok és egyéb, a római korban településre utaló leletek kerültek elő. A Basa-ér K-i oldalán gyepvel fedett a területet, majd a gyeprészt követően újra bejárható friss szántást találtunk. A szántott felületen is találtunk római kerámiát, de jóval szórványosabban, mint a másik oldalon.

Összességében elmondható, hogy a Basa-ér két oldalán hosszan elhúzódó római kori (3–4. sz.) település nyomait találtuk meg, melyek a város felé (ÉNy-i irányba) tovább tartanak, és a lelőhelyet csak az M7-es autópálya szakítja meg.

PRANDER PÉTER

488. Székesfehérvár, Szeder köz 3.

(KÖH 29143)

(Fejér megye) Kö

2010. július 22–26. között a 4564 hrsz.-ú ingatlanon családi ház építését megelőző régészeti feltárást végeztünk 127 m²-en. Maga a lelőhely az utcafronttól ÉK-i irányban helyezkedik el. Az elmúlt évszázadban ezen a területen jelentős földmunkákat végeztek, ami megnehezítette a kutatást. Gyakorlatilag a másodlagos helyzetű városi törmelékbe épített épület rombolt rétegviszonyait követhettük. A feltárást mintegy 5,5 m mélységig végeztük el, de ezen a szinten sem értük el az altalajt, itt már jelentkezett a talajvíz, lejjebb nem bontottunk. Újkori és legújabb kori szórvány leletanyag került elő a gépi és kézi bontás (törmelékiszedés) során. A kitermelt építési törmelék között találtunk a középkori székesfehérvári bazilikához tartozó nagyméretű kőtöredékeket, melyek nem faragottak, töröttek, helyzetük nyilvánvalóan másodlagos. A betöltésből szórvány kerámiaanyagot, valamint kőtöredékeket csomagoltunk el.

A megelőző feltárást során régészeti jelenséget nem tudtunk meghatározni.

FÜLÖP GYULA

489. Székesfehérvár határa

(Fejér megye) B, Kö

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli időben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Székesfehérváron területéhez képest kevés, mindössze öt lelőhelyet azonosítottunk, elsősorban a Császár-víz völgyének Ny-i részén. *Kisfaludnál* két korábbi ismert lelőhely esetében igazolható volt, hogy területük összeér (KÖH 29147, KÖH 29160). Megemlítendő még a *Rózsa-hegy* oldalában talált intenzív késő bronzkori lelőhely (KÖH 72931).

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

490. Szigetszentmiklós, Dunára-dűlő

(KÖH 43138)

(Pest megye) B, Kö

2010. június 7-től július 6-ig folytattuk a 2009-ben megszakított munkát a tavalyi területtől DNy-ra eső telken. Mivel az elmúlt évben a szomszédos telek teljes területét feltártuk, tudtuk, hogy a M0-PM-10 jelű lelőhely ebbe az irányba folytatódik.

A terület D-i, II. Rákóczi Ferenc u. felőli részén kisszámú kerek középkori tárológödör került elő, feltételezzük, hogy a korábban megfigyelt Árpád-kori faluhoz tartoztak. Tőlük északabbra egy a múlt évben feltárt

árok folytatását figyeltük meg. Majd néhány méterrel ugyancsak északabbra a temető D-ről szegélyező szélesebb árkot tártunk fel, benne két felnőtt, egy gyermek és egy csecsemő csontváza látott napvilágot.

Az ároktól É-ra három sorban összesen 51 sír került elő. Idén összesen 55 sírt, a tavalyi évvel együtt 104 sírt tártunk fel.

A sírok átlagos mélysége 100–120 cm között változott, de találtunk a humuszolt felszíntől számítva 170 cm mélyen is csontvázat. A területen nagyrészt nők és gyermekek sírjai voltak, csak néhány esetben kerültek elő férfitemetkezések. Legtöbb esetben koporsóra utaló szegeket is találtunk. A csontvázak minden esetben nyújtott helyzetben feküdtek, harmadában a gyolcsban történő temetkezést bizonyító felugró vállakat és a testhez szorított karokat is megfigyeltük. Több esetben is dokumentálhattunk az anyákkal együtt eltemetett csecsemőt. Ebben az esetben a temetési mód két féle volt: az egyik esetben az anya két combcsontja között került elő a csecsemőcsontváz, a második esetben a felnőtt csontváz mellett találtuk meg. A sírban a leletek a viselethez tartoztak: pártá, ruhadisz, hajtű és gyűrű került elő. Három esetben szedtünk fel pártákat restaurátori segítséggel. Templom a területen nem került elő, valószínűsíthetjük, hogy a területtől Ny-ra eső részen kell keresni.

Munkatársak: Bernáth István régésztechnikus; Szabó Krisztina restaurátor, Jóri Tünde, Merkl Máté, Tóth Zoltán régészhallgatók.

TEREI GYÖRGY

491. Szigetszentmiklós, Üdülősor (KÖH 76449)

(Pest megye) R, B, LT, Á

2010. október 13. és november 25. között Szigetszentmiklós határában a Haraszi hídfő környékén, a meglévő M0 autópálya és a bővítésével kapcsolatosan, a korábbi években (1988–89, 2008–2009) feltárt területek között húzódó aszfaltozott szervízút nyomvonalala alatti területen folytattunk feltárásokat. Az útalapozás eltávolítása után mindössze 20 cm-rel jelentkeztek az első objektumok.

PM-4 (084/19 hrsz.): A Kis-Duna-ághoz közeli területek – több helyen bizonyítható szuperpozíciókkal jelentkező – nagy objektumsűrűséget mutattak. Ezen a területen valamennyi, a korábbi ásatásokon előkerült korszak leletei előfordultak. A különböző korú beásások (hulladék-, és tárológödrök, veremházak és árkok) között jelentősebb leletnek számított egy hulladékgödörben eltemetett csontváz (Ludanice-kultúra), egy kora bronzkori gödör, amelyből használt, ill. félkész agancskapák kerültek elő, valamint egy helybéli vasfeldolgozásra utaló, vashúzóval és salakkal teli kelta gödör.

Az ettől nyugatabbra eső területek lefedettsége némileg egyenletesebbé vált. A csak alig valamivel el-

szórtabban jelentkező objektumok észlelését a területet borító, helyenként akár 50 cm vastagságú, leletekkel és paticstörmelékekkel teli iszapréteg azonban jócskán megnehezítette. Ezen a felületen egészen a terület ÉNy-i végéig csaknem az összes objektum kizárólag a kora bronzkori harangedény Csepel-csoportba sorolható. A kerek hulladék-, és a négyszögletesedő formát mutató, gyakran nagy leletmennyiséget tartalmazó tárológödrök mellett, igen nagy fontossággal bír az a mintegy 90, a korszakhoz sorolható cölöplyuk, amely három egymástól elkülönülő, kora bronzkori ívelt oldalú házhoz tartozott. (Ebből az egyik részletei már előkerültek a 2008-as ásatási évadban. Számuk ezzel 8-ra emelkedett.)

PM-5 (090/68 hrsz.): Egy Árpád-kori gödör mellett 36, leletek híján nem meghatározható korú cölöplyukakból, gödrökből és árkokból álló objektumegyüttes került elő. A cölöplyukak három csoportja egy-egy karámszerű építmény tartozéka lehetett. Jellegük és elszíneződésük alapján minden bizonnyal az Árpád-korra, esetleg az újkorra datálhatók. A 4. lelőhelyhez hasonlóan az objektumok többsége itt is a kora bronzkori harangedény Csepel-csoportba sorolható. A több évtizede ismert temető 40 újabb sírja között több egykori körárok nyomát dokumentáltuk. Emellett számos gödör, és több elpusztult sír nyomait is felfedeztük. A sírok többsége hamvasztásos volt, és mind a gazdag kerámiamellékletekkel (köztük több harangedény is) ellátott szórt hamvas, mind pedig az urnás sírok megtalálhatóak voltak közöttük. A tavalyi szezonhoz hasonlóan most is előkerült egy – a ritka leletekhez sorolható – csontvázas sír. Mellékletei edények, egy-egy réztör, és rézár, valamint egy pattintott kő nyílhegy voltak. A sír egy már a tavalyi ásatáson előkerült, csak részleteiben dokumentálható körárok közepén helyezkedett el. Megfigyeltük a terület áradásos rétegekkel való fedettségét, és az egyes objektumok jelentkezési szintjének vertikális eltérését is.

PM-6 (0162/31 hrsz.): Novemberben elvégeztük az út alatti terület és a rézsík humuszolását. A 2009-ben a szomszédos területen már feltárt Árpád-kori településrészlet újabb elemei kerültek elő. Két veremházat tártunk fel, melyek közül csak az egyiknek volt kemencéje. Emellett kültéri tűzrakóhelyek maradványait és néhány kisebb gödröt regisztráltunk a területen. Mindkét ház téglalap alaprajzú, tájolásuk K–Ny-i. A kemence az egyik ház ÉK-i sarkából ívelődik ki, platnija egyrétegű, jó állapotban maradt meg. A másik épületben nyomokban tapasztott padló maradványai figyelhetők meg. Bár a házakban kormeghatározó leletek nem voltak, és a mellettük húzódó árkokból jellegtelen Árpád-, és újkori kerámiatöredékek vegyesen kerültek elő, a településrészlet feltehetőleg a területen és annak környékén már több helyen is megfigyelt 13. századi Szöllős faluhoz tartozhatott.

HORVÁTH M. ATTILA